

Nå skal norske myrer og andre våtmarker restaureres

Av Vibeke Husby

Vibeke Husby er biolog (cand.scient. fra Universitetet i Bergen), og nå seniorrådgiver i Miljødirektoratet.

Artikkel basert på innlegg på seminar i Norsk vannforening 9. desember 2015.

Bakgrunn

I juni 2015 fikk Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet i oppdrag fra Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet å lage en plan for restaurering av myr og annen våtmark for perioden 2016-2020. Restaureringen skal bidra til oppnåelse av regjeringens målsettinger om reduserte klimagassutslipp, tilpasning til klimaendringene og bedring i økologisk tilstand. Restaureringen vil i første omgang skje i verneområder, men det vil etter hvert også bli aktuelt å restaurere utenfor vernegrensene. Restaureringen skal basere seg på frivillighet hos grunneiere og rettighetshavere, og tiltakene skal være kostnadseffektive. Leveransen til departementene består av to delleveranser; én delplan om restaurering av myr og én om restaurering av annen våtmark enn myr, levert henholdsvis 15. mars og 15. juni 2016. De to delplanene vil etter behandling i departementene trolig slås sammen til én helhetlig plan for restaurering av våtmark i Norge.

Plan for restaurering av våtmark i Norge

Ifølge stortingsmeldingen Natur for livet – norsk handlingsplan for naturmangfold (2015), er restaurering av våtmark, sammen med forbedring

av tilstand i henhold til vannforvaltningsplanene, regjeringens viktigste tiltak for å følge opp det internasjonale målet definert gjennom biomangfoldkonvensjonen (CBD) om å restaurere minst 15 prosent av forringede økosystemer innen 2020 (Aichimål 15).

Direktoratene legger Ramsarkonvensjonens forståelse av våtmark til grunn i restaureringsplanen. Våtmark defineres vidt i Ramsarkonvensjonen, og omfatter blant annet myr, elver, innsjøer, brakkvann og marine områder ned til seks meters dybde. Planen definerer imidlertid bort marine systemer, utover marine strandsoner.

Planen legger vekt på restaurering av våtmark med tre likestilte mål:

- Reduserte klimagassutslipp
- Tilpasning til klimaendringene
- Bedring i økologisk tilstand

Direktoratene ser det som lite realistisk at regjeringens tre målsettinger kan oppfylles i hvert enkelt prosjekt, og vektleggingen av de tre delmålene vil derfor variere mellom enkeltprosjekter. Det legges til grunn at det viktigste effektmålet blir prosjektets samlede effekt ved prosjektslutt i 2020.

Myr med dype torvlag er den våtmarkstypen som lagrer mest karbon, og slike myrer vil derfor prioriteres for restaurering. Restaurering vil her i all hovedsak dreie seg om tetting av grøfter i

myra. Ved restaurering av myr reduseres CO₂-utslipp og utslipp av N₂O (lystgass), mens CH₄-utslippene (metan) øker.

Restaurert myr vil forbli små kilder til utslipp av klimagasser, men utslippene vil bli lavere enn i drenert tilstand. I et langt tidsperspektiv forventes netto karbonlagring etter restaurering.

I planen settes likhetstegn mellom klimatilpasning og flomdemping. Restaurering av myr vil trolig ikke gi nevneverdig måloppnåelse på flomdemping. Det forventes imidlertid at større tiltak som re-meandering av bekke- og elveløp og reetablering av flomsletter vil kunne gi god uttelling her.

Restaurering vil bidra til å gjenopprette økosystemer som er blitt redusert, skadet eller ødelagt. Restaureringstiltak vil dermed kunne gi betydelig måloppnåelse med tanke på bedret økologisk tilstand. Graden av måloppnåelse vil imidlertid avhenge av hvilke arealer som restaureres.

Ved tetting av grøfter i myr, vil vannstanden heves, og de typiske myrartene vil etter hvert kunne komme tilbake. På noen av de restaurerte myrene vil også truede arter kunne få tilbake habitatet de trenger for å overleve, som for eksempel orkideen myrflangre.

Implementering av planen

Når det gjelder restaurering av myrarealer, vil planen implementeres i tre faser. I den første fasen vurderes allerede kjente myrarealer som egner seg for restaurering, og tiltak gjennomføres. Dette er primært arealer i verneområder som forvaltningsmyndighet (Fylkesmannen/kommuner) har meldt inn til Miljødirektoratet som aktuelle for restaurering. I den andre fasen velges det ut regioner på bakgrunn av analyser og prioriteringer gjort av arbeidsgruppa (Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet). Utvelgelsesprosess og gjennomføring av tiltak skjer etter fastsatte retningslinjer, hovedsakelig i verneområder og på offentlig grunn. I den tredje fasen utvides prosjektet til flere regioner/fylker, og tiltak på privat grunn vil kunne vurderes.

Det vil bli gjennomført jevnlig evalueringmøter, og om restaureringen ikke gir god nok

måloppnåelse for de tre ulike delmålene, må kursen justeres og andre arealer må vurderes for restaurering.

Også for andre våtmarker enn myr vil det i startfasen være allerede kjente arealer i verneområder som restaureres. Det vil bli gjennomført forprosjekter for samtlige restaureringsprosjekter av en viss størrelse, og her vil det blant annet kunne avdekkes eventuelle logistikkutfordringer med tanke på framkommelighet og om tilkomstveier trenger opprustning for å tåle tunge maskiner. Kostnadsoverslag og tidsramme for tiltaket vil også være viktige resultater fra et forprosjekt.

Det vil ikke legges opp til en geografisk tilnærming ved implementering av planen ved restaurering av annen våtmark enn myr. En slik tilnærming vil ikke være hensiktsmessig, da det her er snakk om store og dermed relativt få tiltak. Det finnes flere oversikter over aktuelle restaureringsprosjekter, og planen legger opp til samarbeid med NVE og regionale myndigheter, Fylkesmenn og kommuner, som sitter på mye kunnskap om aktuelle prosjekter.

Direktoratsgruppen for vannforskriften har på oppdrag fra departementene etablert en prosjektgruppe som skal sikre samarbeid om og koordinering av vassdrags- og våtmarksrestaurering i Norge. To medlemmer av arbeidsgruppa for restaureringsplanen sitter også i den nevnte prosjektgruppa. Arbeidet med vannforskriften anses som meget relevant i planen. Mål for vannkvalitet skal settes i de tilfellene det er relevant, og klassifiseringssystemet etter vannforskriften for økologiske parametere skal brukes i de aktuelle vanntypene.

Samarbeid som monner. Følg med!

Flere myndigheter samarbeider nå tettere for å kunne restaurere våtmark så det virkelig monner. I årene framover vil vi kunne se og oppleve resultatene av dette viktige samarbeidet. Det blir spennende å følge med!